

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д.
УШИНСЬКОГО»**

Кафедра музично-інструментальної підготовки

ДОБРУХА В.О.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ПІДГОТОВКА»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)»

Затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 16 від 30.05.2024 р.)

Укладач:

Добруха В. О., викладач-стажист кафедри музично-інструментальної підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Рецензенти:

Демидова В. Г., кандидат педагогічних наук, професор кафедри спеціального фортепіано Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової, Народна артистка України.

Новська О. Р., канд. пед. наук, доцент, декан факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни: «Музично-інструментальна підготовка» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) : методичні рекомендації. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 28 с.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Музично-інструментальна підготовка» містять зміст і завдання самостійної роботи, самоперевірки, до іспиту, теми індивідуальних навчально-творчих завдань та алгоритм складання художньо-педагогічної анотації. Рекомендовано для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) першого року навчання з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час навчання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Пояснювальна записка	5
2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	10
2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання	11
2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти	12
3. Індивідуальне навчально-творче завдання	22
3.1.Методичні рекомендації до складання художньо-педагогічної анотації.....	23
Питання для самоконтролю.....	24
4. Рекомендовані джерела інформації.....	25

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Музично-інструментальна підготовка» є важливою складовою інструментально-виконавської та професійно-педагогічної підготовки бакалаврів. Основними завданнями при опануванні цієї дисципліни є удосконалення навичок гри на фортепіано, формування інструментально-виконавської здатності втілювати художні образи на фортепіано, розвивати творчі художні здібності, музичний смак, впливати через музичне виконання на духовний світ особистості, підвищувати музичну культуру здобувачів освіти. Значна роль фортепіано у його використанні для формування якостей професійної освіти здобувачів освіти різних спеціальностей.

Володіння фортепіано необхідне для якісної роботи за фахом (диригування, сольний спів, інші музичні інструменти та гра в ансамблі). Для здобувачів не музичних спеціальностей, фортепіано-це збагачення культурних обріїв, стимулювання художнього пізнання через вивчення фортепіанних музичних творів. Враховуючи попередній музичний досвід здобувачів освіти, їх вікові, психологічні можливості, основним в фортепіанній підготовці є формування прагнення до самоосвіти, що ґрунтується на розвинутих пізнавальних музичних інтересах. Завданням є навчити головному, а не відтворення усіх видів фортепіанної гри, розвивати творчі якості активної самостійності, творчого мислення, прагнення до самостійного навчання готовність до саморозвитку, самоосвіти, систематичної піаністичної підготовки.

Зміст дисципліни зумовлений потребами формування у студентів науково-творчих уявлень в області музично-інструментальної підготовки. Курс базується на науково-творчих підходах які складають методологічне та інструментальне підґрунтя музичної педагогіки для здійснення вищої мистецької освіти.

1. Пояснювальна записка

Програму вивчення навчальної дисципліни «Музично-інструментальної підготовки» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Мета навчальної дисципліни «Музично-інструментальної підготовки»: Підготовка фахівців у сфері середньої освіти (музичного мистецтва), здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог, з метою отримання навичок викладання музично-виконавських дисциплін у закладах середньої освіти. Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН 13. Демонструвати здатність самостійно аналізувати музичні твори композиторів різних епох, знаходити, опрацьовувати та презентувати педагогічну та музикознавчу інформацію для створення власних художньо-педагогічних і виконавських інтерпретацій.

ПРН 16. Демонструвати артистизм, музично-виконавську культуру в процесі вокальної, музично-інструментальної, вокально-хорової та просвітницької діяльності.

ПРН 20. Творчо опрацьовувати художні тексти, розробляти концепцію, творчий задум та реалізовувати їх у мистецько-педагогічній, позашкільній та просвітницькій діяльності.

Очікувані результати навчання дисципліни знати:

- педагогічну та музикознавчу інформацію, потрібну для створення власних художньо-педагогічних і виконавських інтерпретацій творів різних стилів;

- алгоритм опрацювання музичного матеріалу і створення художньо-педагогічних анотацій;

- прийоми опанування звуку видобуванням і технікою гри в процесі музично-інструментальної підготовки та навчання на додатковому музичному інструменті;

вміти:

- опрацьовувати інформацію у галузі педагогіки та музикознавства і застосовувати знання в музично-аналітичному процесі опанування нотного матеріалу;

- створювати художньо-педагогічні анотації до засвоюваного репертуару;

- демонструвати прийоми звуко видобування і навички гри в процесі музично-інструментальної підготовки та навчання на додатковому музичному інструменті.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 03. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

ЗК 07. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 13. Здатність до самостійного опанування художньо-педагогічного

матеріалу, створення власних художньо-педагогічних і виконавських інтерпретацій.

СК 16. Здатність до експресивного, артистичного виконання музичних творів (інструментальних, вокальних, хорових).

СК 20. Здатність працювати з художніми текстами, розуміти/генерувати творчу ідею, задум та втілювати їх у мистецько-педагогічній, позашкільній та просвітницькій діяльності

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Індивідуальні (практичні) завдання	0 балів	Здобувач не орієнтується у нотному матеріалі; не володіє педагогічною та музикознавчою інформацією; має поверхові теоретично-фахові знання; не володіє виконавськими навичками гри на додатковому інструменті, не має визначених навичок володіння виконавською технікою в процесі музично-виконавської підготовки; не складає анотації до муз. творів.

	1-4 бали	Здобувач виконує програму не в повному обсязі, недостатньо впевнено; поверхово володіє педагогічною та музикознавчою інформацією та теоретично-фаховими знаннями; демонструє часткове володіння виконавськими навичками гри в процесі музично-виконавської підготовки та додатковому інструменті; складає анотації до музичних творів і виконує завдання за умови допомоги викладача.
	5-8 бали	Здобувач виконує програму в повному обсязі, але недостатньо впевнено; припускає незначні огріхи у володінні виконавськими навичками гри в процесі музично-виконавської підготовки та додатковому інструменті; володіє педагогічною та музикознавчою інформацією та теоретично-фаховими знаннями; складає анотації до музичних творів; частково потребує допомоги викладача.
	9 балів	Здобувач виконує програму емоційно-образно і в повному обсязі; демонструє виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах; володіє педагогічною та музикознавчою інформацією та теоретично-фаховими знаннями; відповідно алгоритму створює анотації до музичних творів.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач не орієнтується у нотному матеріалі; виявляє окремі музично-фахові знання та елементарні прийоми гри на основному і додатковому музичному інструментах; може теоретично орієнтуватися у музичній мові твору, не аналізує і не складає анотації до музичних творів самостійно; потребує регулярної допомоги викладача.
	1-3 бали	Здобувач демонструє фрагментарні знання тексту музичних творів; не застосовує педагогічну та музикознавчу інформацію та теоретично-фахові знання під час виконання самостійної роботи; частково виконавські навички застосовуються в процесі опрацювання музичного твору; виконанні завдання містять багато помилок; потребує систематичної допомоги викладача.
	4-6	Здобувач частково здатний самостійно опрацьовувати музичні твори, застосовувати теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і

	балів	додатковому музичних інструментах, складати анотації до музичних творів; потребує допомоги викладача.
	7-8 балів	Здобувач здатний самостійно опрацьовувати музичні твори, застосовувати теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складати анотації до музичних творів, але припускається помилок; частково потребує допомоги викладача.
	9 балів	Здобувач самостійно опрацьовує музичні твори, застосовує теоретично-фахові знаннями; виконавські навички гри на основному і додатковому музичних інструментах, складає анотації до музичних творів.
Індивідуальне навчально-творче завдання (ІНТЗ)	0 балів	Здобувач має поверхові уявлення про предмет вивчення, художньо-педагогічні та музично-тематичні колекції повністю не складає; музично-педагогічна і музикознавча інформація застосовуються обмежено; може вибірково характеризувати музичний матеріал; не володіє художньою мовою; фрагментарно володіє музичним твором.
	1-4 бали	Здобувач частково розробляє алгоритм художньо-педагогічних і музично-тематичних анотацій, володіє інформацією мистецтвознавства та нотним матеріалом не в повному обсязі; думку висловлює не завжди послідовно; ілюструє музичні твори, але припускається помилок.
	5-9 балів	Здобувач розробляє алгоритм художньо-педагогічних і музично-тематичних анотацій, володіє інформацією мистецтвознавства та нотним матеріалом; думку висловлює не завжди послідовно; ілюструє музичні твори, але не емоційно-образно.
	10 балів	Здобувач самостійно: розробляє художньо-педагогічні музично-тематичні анотації, опрацьовує інформацію мистецтвознавства та нотний матеріал; вміє послідовно висловлювати та обґрунтовувати думку художньою мовою; ілюстрація музичних творів відповідає їх образно-емоційному змісту.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (1 семестр, академзвіт).

Для навчальної дисципліни «Музично-інструментальна підготовка» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі академзвіту. Допускається за умови виконання ІНТЗ. Виконання музичних творів напам'ять; створення загального характеру творів що виконуються; допустимо недотримання темпу гри визначеного автором; допустимі технічні недоліки; допустиме некоректне застосування педалізації.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен) 2 семестр

Для навчальної дисципліни «Музично-інструментальна підготовка» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота - це вид навчальної діяльності, яка здійснюється без безпосереднього нагляду, але під керівництвом викладача, що сприяє розвитку потенціалу студента, навчає працювати з різними джерелами інформації, музичними текстами, аналізувати й виділяти суттєве, інтерпретувати музичні твори. Навчання ставить на перше місце інтереси особистості, які відповідають сучасним тенденціям суспільного розвитку. Оскільки самонавчання стає не лише вимогою часу, але й умовою самореалізації особистості.

Самостійна робота студентів є ефективним методом виховання самостійної пізнавальної діяльності та формування їх організаційних навичок. Досягнення позитивних результатів у процесі самостійної роботи можливе лише за умови структурованої системи, вбудованої у всі етапи навчання у вищому навчальному закладі. Цей метод сприяє формуванню у студентів відомостей про значущість та сутність самостійної навчально-

пізнавальної діяльності, відчуття відповідальності за професійне зростання шляхом осмислення навчального матеріалу з допомогою різноманітних джерел.

В процесі самостійного опрацювання музичними творами здобувач набуває майстерністю гри на фортепіано, спрямовує свої зусилля на самовдосконалення та вдосконалення виконавської техніки. Цей процес вимагає систематичної практики, вивчення нового нотного матеріалу, розширення репертуару, аналізу музичних творів та їх інтерпретації. Крім того, важливим елементом самостійної роботи є власна творча діяльність, розвиток музичного виразності та вміння передавати емоції через музику. Відданість процесу самонавчання, витривалість у вдосконаленні виконавських навичок та постійний пошук нових музичних вражень дозволяють музикантові досягати високого професійного рівня у грі на фортепіано.

2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
	Змістовий модуль 1. Формування базових навичок музично-інструментальної підготовки		
1	Формування технічних навичок гри інструментальної підготовки та навчання гри на додатковому музичному інструменті в процесі опрацювання інструктивного етюд	16	Презентація, Індивідуальна співбесіда академзвіт
2	Формування артикуляційної визначеності в процесі підготовки і виконання твору класичного стилю	10	
3	Формування навичку виконання простих видів супроводу на додатковому інструменті.	6	
4	Опрацювання і виконання твору малої форми.	8	
	Змістовий модуль 2. Основи художньо-інтерпретаційного аналізу інструментального твору		
1	Опанування і виконання твору старовинної музики	14	Презентація,

2	Оволодіння навичку читання нот з листа на додатковому музичному інструменті	6	Індивідуальна співбесіда екзамен
3	Створення художньо-образної інтерпретація та втілення її у творі українського композитора.	12	
4	Опанування різних фактурних викладів музичного матеріалу на додатковому музичному інструменті	8	
	Усього	80	

2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Змістовий модуль 1. *Формування базових навичок музично-інструментальної підготовки*

Тема 1. *Формування технічних навичок гри інструментальної підготовки та навчання гри на додатковому музичному інструменті в процесі опрацювання інструктивного етюд*

Діагностування рівня інструментальної підготовки на музичному інструменті; фізіологічна здатність оволодіння додатковим музичним інструментом. Рухові вправи на вивільнення м'язових груп, зап'ястя, ліктя, плеча, удосконалення пластичності виконавського апарату; приділення уваги виконавським рухам відповідно фактурному викладенню музичного матеріалу. Початкові вправи гри на додатковому музичному інструменті. Визначення акустичних, тембрально-кolorистичних, динамічних можливостей інструменту. Робота над відчуттям природної форми руки, вільного зап'ястя у інструментальному процесі. Визначення основних виконавських завдань здобувача з інструментальної підготовки. Перспективне планування музично-інструментального розвитку здобувача. Вибір репертуару.

Вправи на підготовку апарата до звуко видобування; оволодіння прийомами гри *legato*, *non legato*, *staccato* на додатковому музичному інструменті та удосконалення прийомів: *marcato*, *portamento*, *staccato*

accento, legato в процесі інструментальної підготовки. Утворення зв'язку між артикуляційними прийомами гри та інтонаційною виразністю виконання. Технічні прийоми та методи щодо їх опанування. Звернення уваги на доцільність рухів під час звуко видобування, координацію між лівою і правою руками. Формування тактильного відчуття на додатковому інструменті та відпрацювання навичок технічного звуко видобування. Застосування технічних навичок в процесі опанування музичних творів, що відповідають рівню інструментальної підготовки.

Особливості аплікатури: позиційна, перекладання довгих пальців через короткі, підкладання коротких через довгі, беззвучна підміна пальців на одній клавіші, ковзання першого пальця, перехрещення пальців, взяття одним пальцем трьох клавіш. Врахування індивідуальних фізіологічних особливостей рук, їх будова, розмір, розтяжка у підборі аплікатури. Застосування аплікатури у типових технічних формулах. Аплікатура у гамах, арпеджіо, акордах. Принцип підбору аплікатури у творі. Значення правильної аплікатури для вирішення технічних завдань. Усвідомлення виконавсько-технічних задач в процесі опанування гам. Досягнення рівності, чіткості артикуляції, звукової «ясності», ритмічності; пластичності у звуковедення при перекладанні і підкладанні першого пальця; виконання у швидкому темпі і динамічними змінами.

Технічно-виконавський аналіз інструктивного етюду: визначення виду техніки, принцип її опрацювання, структурний аналіз, осмислення артикуляційних, темпових та динамічних вказівок, визначення етапів роботи над етюдом. Добір аплікатури відповідно виду техніки, з урахуванням фізичних властивостей рук та технічних завдань етюду. Звернення уваги на координацію та доцільність ігрових рухів під час виконання етюду. Добір технічно-методичних прийомів спрямованих на подолання технічних труднощів. Опрацювання етюду у різних темпах і досягнення у виконанні: технічної впевненості та рухової гнучкості.

Завдання для самостійної роботи:

- Зробити технічно-виконавський аналіз інструктивного етюду;
- Добрати технічні прийоми спрямовані на подолання технічних труднощів;
- Добрати методичні прийоми спрямовані на подолання технічних труднощів;
- Працювати над етюд з вивіреною аплікатурою
- Відпрацювати етюд в різних темпах;
- Застосувати методичні прийоми у роботі над етюдом.
- Опрацювати вправи та технічні прийоми звуковидобування на додатковому музичному інструменті.

Рекомендована література:

1. Демидова, М. Г., Левицька, І. М., Новська, О. Р. (2020). Основний музичний інструмент: навч. посіб. Одеса : Університет Ушинського, 200 с.

2. Прищепа, О. П. (2016). *Основний музичний інструмент (фортепіано): методичні рекомендації*. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.

3. Степурко, В. І. (2020). *Аналіз музичних творів: навчальний посібник*. Київ: НАКККіМ.

Тема 2. Формування артикуляційної визначеності в процесі підготовки і виконання твору класичного стилю.

Усвідомлення стильових особливостей творів класичного стилю; значимості артикуляційної визначеності, інтонаційно-ясного і виразного звуку видобування на основі різних артикуляційних прийомів. Розуміння артикуляційних позначок (штрихів), уміння відтворювати їх на музичному інструменті та застосовувати у музичному творі відповідно образу й характеру музики. Застосування методично-виконавських прийомів спрямованих на артикуляційну відповідність, звукову ясність, опанування

мелізматикою. Роль тактильного відчуття і слухового контролю у формуванні артикуляційної якості.

Завдання для самостійної роботи:

- Зрозуміти артикуляційні позначки;
- Використовувати інтонаційну виразність під час виконання твору класичного стилю;
- Опрацювати твір з використанням артикуляційних прийомів;
- Застосувати методичні засади у втіленні виразної артикуляції;
- Здійснити інтонаційний пошук артикуляційних прийомів гри.

Рекомендована література:

1.Бойчук І. І. Робота над різножанровими творами у класі фортепіано: навч.- метод. посіб. Чернівці :ЧНУ, 2021. 68 с.

2.Лось О.М., Сергеева Л.О. Удосконалення форм і методів самостійної роботи майбутніх учителів музики над творами великої форми. *Актуальні питання мистецької педагогіки*. 2013. Вип. 2. С.58-61

3.Ревенко, Н. (2018). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. частина І. Миколаїв: «РАЛ-поліграфія».

Тема 3. Формування навички виконання простих видів супроводу на додатковому інструменті.

Ознайомлення з не складними видами супроводу: бас – акорд, гармонійно-акордовий вид, супровід по тризвуку у тріольній організації та чотирьох звучному викладенні восьмими на дві або чотири четверті в процесі опанування додаткового музичного інструменту. Визначення аплікатурних принципів та особливості ігрових рухів, координації виконання кожного виду. Специфіка і технічні завдання опрацювання різних видів супроводу. Встановлення відповідності акомпанементу (супроводу) і мелодійного розгортання, загального характеру та образно-художнього змісту музичного твору

Завдання для самостійної роботи:

- Ознайомитись з не складними видами супроводу;
- Визначити особливості ігрових рухів;
- Визначити аплікатурні принципи;
- Координація виконання кожного виду ігрових рухів та аплікатурних принципів;
- Добирати аплікатуру до супроводу у творі;
- Опанувати не складні види супроводу.

Рекомендована література:

1.Буркало, С. М. (2016). *Основи акомпанементу*: навч.-метод. посібник, Мукачево: МДУ.

2.Демидова М. Г., Левицька І. М., Новська О. Р. Основний музичний інструмент: навч. посіб. Одеса : Університет Ушинського,2020. 200 с.

3.Околович І.,Мартинів Л. Пластичні властивості мовної і музичної інтонації та значення інтонаційної теорії для музичного виховання. *Молодь і ринок*. 2014. .№7 (114). С.106-110.

Тема 4. Опрацювання і виконання твору малої форми.

Виявлення особливостей жанру малої форми (мініатюри); аналіз характерно-образних, емоційно-змістовних особливостей п'єси. Визначення художнього задуму, засобів розвитку тематичного матеріалу, драматургії і знаходження відповідних виконавських прийомів для досягнення художньої виразності і переконливості у відтворенні образу і настрою твору. Розвиток музичного мислення, образної уяви; розуміння засобів музичної виразності та спрямованість на розкриття їх під час виконання; відповідність артикуляції, фразування, педалізації образному змісту музичного твору.

Акустичні та колористичні особливості і закономірності педалізації, значення педалі; функції лівої і правої педалі; види педалізації. У

визначенні педалізації звернення уваги на стильові і жанрові особливості твору, фактуру, мелодію, гармонію, голосоведіння, фразування, загальний характер твору. Основні ознаки педалізації: за часом натискання – попередня, пряма, педаль з запізненням; за глибиною натискання – повна, неповна, змішана форма; за утриманням - довга і коротка; за характером зняття – різке, плавне, поступове, вібруюча педаль. Методичні прийоми опанування педальною технікою. Звернення уваги на активізацію слухового контролю здобувача в процесі опанування навичок педалізації.

Завдання для самостійної роботи:

- Здійснити аналіз твору малої форми;
- Визначити виконавських завдань;
- Осмислити художнього задуму у творі;
- Спрямувати засоби виразності на розкриття характеру твору;
- Опрацювати твір відповідно виконавським завданням;
- Знайти засоби виразності для втілення художнього образу;
- Осмислити художню значимість артикуляції як засобу виразності та застосувати її при виконанні твору малої форми;
- Опрацювати фразування, динаміку, педалізацію.

Рекомендована література:

- 1.Демидова М. Г., Левицька І. М., Новська О. Р. Основний музичний інструмент: навч. посіб. Одеса : Університет Ушинського,2020. 200 с.
- 2.Негребецька О. Педалізація в роботі над творами у класі фортепіано. Наукові записки. 2019. Вип. 139. С.154-158
- 3.Черкасов, В. Ф. (2016). *Теорія і методика музичної освіти*: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія».

Змістовий модуль 2. Основи художньо-інтерпретаційного аналізу інструментального твору

Тема 5. Опанування і виконання твору старовинної музики.

Художньо-артикуляційні особливості старовинної музики. Розвиток музичного мислення, гармонічного, тембрового слуху в процесі теоретично-виконавського аналізу побудови старовинних творів, і опанування тематичного плану. «Терасоподібність» динаміки, як основний принцип звукового розподілу голосів при виконанні класичної імітаційної поліфонії. Робота над особливостями «туше» старовинної музики, тембральним забарвленням музичних характеристик голосів. Активізація слухового контролю в опрацюванні голосоведіння музичної фактури. Цілісне осягнення твору.

Визначення і усвідомлення звуко-стильових особливостей виконання старовинної музики. Диференційованість сприйняття старовинних творів. Динамічні градації та звукова специфіка музики бароко. Специфіка старовинних інструментів. Уподібнення сучасного інструменту до динаміки, звукових можливостей тієї епохи. Застосування педалізації відповідно старовинним інструментам. Формування культури звуку та звукового балансу на основі оволодіння виконавською артикуляцією, розуміння стильових аспектів і виразних можливостей музичного інструменту.

Завдання для самостійної роботи:

- Визначити структуру та вид поліфонії;
- Осмислити нотний текст відповідно стильовим особливостям музики Бароко;
- Проаналізувати семантичне навантаження твору;
- Опрацювати твір по голосам.

Рекомендована література:

1. Грищенко, Т. А. (2018). Робота над поліфонічним матеріалом на заняттях у класі фортепіано. метод. рек.: ДДПУ. 49с.

2.Олексюк О. М. (2006). Музична педагогіка: Навчальний посібник. - К.: КНУКіМ, 188 с.

3.Соколова, Г. (2023). Виконавська надійність музиканта-інструменталіста у контексті формування сценічно-виконавської культури. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, (7), 32-37.

Тема 2. Оволодіння навичку читання нот з листа на додатковому музичному інструменті. Формування вміння аналізувати та охоплювати зором нотний текст. Розуміння елементів нотного письма: розмір, ритм, регістри; застосування аплікатури, прийомів звуко видобування (штрихи). Розвиток здатності дивитися наперед. Мобільність і увага під час читання нот з листа незнайомого твору. Послідовність опанування та методичні рекомендації щодо оволодіння навичку читання нот з листа.

Завдання для самостійної роботи:

- Опрацювати алгоритм читання нот з листа на додатковому інструменті;
- Читати з листа відповідно рівню підготовки;
- Відпрацьовувати навичок читання нот з листа;
- Ускладнювати нотний матеріал в процесі читання з листа.

Рекомендована література:

1.Некрасов, Ю. Комплексне навчання гри на фортепіано: *Навч.-метод. посіб.* Одеса: АстроПринт. 2000

2.Смалько, М. Ф., Яковенко, Л. П. (2016). *Самостійна робота у фортепіанному класі*: навчальний посібник. Рівне: О. Зень.

3.Шукайло В.Ф. Шлях до майстерності піаніста: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 206с.

Тема 3. Створення художньо-образної інтерпретація та втілення її у творі українського композитора. Визначення алгоритму опрацювання

нового музичного тексту, та його використання у самотійній роботі. Інтерпретація виразного значення елементів музичної мови, авторських, редакційних ремарок, стильового контексту, педалізації. Визначення жанрової основи, ладо-гармонійної побудови твору; розуміння принципу фактурного викладення мелодії, акомпанементу та їх зв'язок зі звуко видобуванням та фразуванням у загальному художньо-смысловому контексті. Розуміння функції засобів музичної виразності у інструментальних творах; усвідомлення артикуляції як засобу інтонаційної виразності, динаміки як формоутворюючого, образно-структурного елементу, агогіки як засобу природного дихання й почуттів у відтворенні музики, гармонії і фактури як структурно-ладових складових музичної мови, фразування як результат осмислення музичної промови, педалізація як засіб тембрального, акустичного забарвлення усієї музичної фактури та створення загального образу і настрою у музичному творі. Вміння асоціативно-художньої мислити у роботі над музичним твором. Розуміння внутрішньої взаємодії та обумовленості музично-художнього образу і засобів музичної виразності. Творчий пошук повинен мати рефлексивний характер. Вміння застосовувати засоби виразності у контексті музичного матеріалу.

Завдання для самотійної роботи:

- Застосувати алгоритм опрацювання музичного твору;
- Інтерпретація твору українського композитора;
- Встановити зв'язок між художнім образом і засобами музичної виразності;
- Проаналізувати композиторські і редакторські вказівки творі;
- Опрацьовувати твір відповідно художнім завданням;
- Охопити цілком твір та підготуватись до виступу.

Рекомендована література:

1.Котова, Л. М. Емоційна стійкість як засіб формування інструментально-виконавської надійності у студентів музично-педагогічних факультетів.(Автореф. дис. канд. пед. наук), Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ. 2001.

2.Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації*: навчальний посібник. Київ: НМА.

3.Шукайло В.Ф. Шлях до майстерності піаніста: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 206с.

Тема 4. Опанування різних фактурних викладів музичного матеріалу на додатковому музичному інструменті

Засвоєння музичного матеріалу на прикладі різного фактурного викладення з застосуванням фактурних ритмічних малюнків із синкопами, пунктирними ритмами. Формування навичок опанування і виконання фактур гомофонно-гармонійного плану; вміння виконувати мелодію відповідно ритмічному малюнку твору; вміння окремо працювати над руками, виявляти типові повтори, гармонійні і структурні особливості. Застосування прийому моделювання в опануванні різними видами фактурного викладення музичних творів. Опанування музичним твором відповідно отриманим виконавським навичкам. Демонстрування ритмічної і темпової відповідності, усвідомленого звуко видобування, осмислення образного плану, характеру музичного твору.

Завдання для самостійної роботи:

- Здійснити опанування фактури;
- Здійснити роботу над опрацюванням технічної музичної фактури;
- Здійснити роботу над музичним твором на додатковому музичному інструменті;
- Грати фактуру у гармонійному викладенні;
- Грати фактуру у спрощеному викладі;

- Визначити образний план твору;
- Робота над звуко видобуванням, артикуляційною виразністю, фразуванням.

Рекомендована література:

1.Підгаєвська С. М. Особливості роботи над інструментальними творами в процесі підготовки майбутніх вчителів.*Освіта та розвиток обдарованої особистості*. Київ. 2015. № 3 (34). С.34-39

2.Степурко В. І. Аналіз музичних творів : навчальний посібник. Київ : НАКККіМ, 2020. 140 с.

3.Стотика, І. Г., Власенко, Е. А. (2020). *Основи викладання гри на фортепіано*: навчальний посібник. Мелітополь.

3.ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-творче завдання виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. ІНТЗ виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами вищої освіти за час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем сформульованих у рамках предметної області даної дисципліни ІНТЗ, як і інші модулі в межах залікового кредиту, оцінюється і має питому частку в підсумковій оцінці залікового кредиту.

№зп	Завдання	Кількість годин
	І семестр	10
	Художньо-педагогічна анотація твору програмної музики (за вибором)	
1	І. Беркович «Казка»	
2	Я.Сибеліус «Стара сосна»	
3	М.Лисенко «Біля моря в ночі»	

	II семестр	10
	Анотація на музичний твір художнього характеру (за вибором)	
1	М. Скорик «У лісі»	
2	М.Понсе «Інтермецо»	
3	Е.Гріг «Поетична картина»	

3.1.Методичні рекомендації до складання художньо-педагогічної анотації

Зміст анотації на музичний твір має складатися з наступної інформації:

1.Засоби музичної виразності та їх вплив на характер твору.

2.Жанрову основу твору:

– визначити жанрову природу музики як характерну особливість вираження її змісту, стилю епохи та мови композитора (мелодія у супроводі, гармонічна фігурація у віденських класиків; поліфонічне викладення: підголоскове, контрастне, імітаційне, як засіб ускладнення та збагачення музичної тканини); акордове й унісонне проведення теми, характерне для драматичних образів; жанровість твору, як вираження характеру – скерціозного, токатного, танцювального тощо.

3.Стильові особливості твору;

4.Аналіз авторських і редакторських ремарок;

5.Аналіз елементів музичної мови:

– охарактеризувати особливості побудови мелодії, визначаючи своєрідність ладу, інтонаційні звороти, жанрові властивості;

– розкрити ладо-тональну організацію та гармонічні засоби виразності, пов'язані з розвитком художнього образу (зміна тональності або ускладненість гармонії – це не тільки нове забарвлення музичної тканини, але й засіб, пов'язаний з розвитком музики, і навпаки, повернення до головної тональності сприймається як узагальнення тощо);

– пояснити значення метро-ритмічних і темпових особливостей твору з боку їх художньої виразності;

– розкрити форму твору як процес музичного розвитку, характерного для певної епохи, або жанру тощо (куплетна побудова, принципи варіаційного повторення тематичного матеріалу, форма контрастного співставлення та інше);

– пояснити значення артикуляційних засобів (як осмисленої вимови музичних «формул» за допомогою штрихів тощо), динаміки (контрасної, терасоподібної, пластичної та інших, пов'язаних із стильовими особливостями, або виражальними можливостями музичних інструментів різних епох) та кульмінаційних моментів (головної кульмінації, як вершини музичного розвитку, після якої настає розв'язка та другорядних, що надають динамічності виразності окремим частинам твору);

6. Виконавські особливості (технічні труднощі, артикуляція, фразування, агогіка, педалізація, рівень складності тощо);

7. Методи опрацювання твору спрямовані на подолання труднощів та втілення образного змісту.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Алгоритм роботи над музичним твором.
2. Інтерпретація музичних творів.
3. Засоби музичної виразності у створенні образної концепції твору.
4. Види фортепіанної техніки і методи опрацювання.
5. Методичні прийоми в роботі над етюдами.
6. Аплікатурні принципи гри на музичному інструменті.
7. Визначення виконавських завдань у роботі над музичним твором.
8. Артикуляція у виконавстві.
9. Застосування методичних засад в роботі над звуком.

10. Виконавсько-стильові особливості музики Бароко.
11. Види поліфонії та методи опрацювання поліфонічної фактури.
12. Виконавські завдання поліфонії.
13. Принцип розшифрування та виконання орнаментики у старовинних і класичних музичних творах.
14. Поліфонічні навички та уміння
15. Роль педалізації у поліфонії.
16. Виконавсько-стильові особливості творів віденських композиторів-класиків.
17. Виконавські завдання крупної форми.
18. Драматургічна концепція крупної форми.
19. Інтонаційно-артикуляційна виразність у виконанні.
20. Застосування педалізації у класичній сонаті.
21. Виконавські завдання творів малої форми.
22. Особливості роботи над творами кантиленного характеру.
23. Особливості роботи над творами віртуозного характеру.
24. Виконавсько-стильові особливості української музики.
25. Роль педалізації у виконанні.
26. Методи перевірки стабільності виконання вивчених творів.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Бойчук І. І. Робота над різножанровими творами у класі фортепіано: навч. - метод. посіб. Чернівці : ЧНУ, 2021. 68 с.

2. Гаркуша Л. І. Виконавська інтерпретація музичних творів у структурі професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта: зб. матеріалів II Міжнародної наук.-практ. конф. *Професійна мистецька освіта і художня культура : виклики XXI століття* (14-15 квітня 2016 р). – С. 520 – 529.

3.Грінченко А. М. До проблеми інтерпретаційно-виконавського процесу музиканта-піаніста. *Наукові записки*, 2021. №197. С. 86-91

4.Гризоглазова Т.І. «Методика навчання гри на фортепіано»: навч. посіб. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. 169 с.

5.Касьяненко Л.О.Робота піаніста над фактурою (друге доп. видання). ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Одеса. 2019. с.217

6. Котирло, Т. В., Філіпчук, Н. О. (2013). *Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичних дисциплін вищих навчальних закладів України*: монографія. Київ: ІПООД НАПН України.

7.Лабунець, В. М. (Ред.). (2020). *Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва*: монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г.

7. Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації*: навчальний посібник. Київ: НМА.

8. Негребецька, О. М., Стукаленко, З. М. (2021). Розвиток фортепіанної техніки студентів у класі основного музичного інструменту. *Наукові записки ЦДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 197, 133-138.

9. Олексюк О.М., Бондаренко Л.А. Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі : навч. посіб. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2018

10. Петренко М. Методичні рекомендації до робочої програми навчальної дисципліни «Виконавська інтерпретація. Суми: ФОП Цюьма С. П., 2021. 60 с.

11. Попова, О. В., Жуков, В. П. (2022). *Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до організації інтегрованого навчання учнів*: монографія. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

12. Прищеп, О. П. (2016). *Основний музичний інструмент (фортепіано): методичні рекомендації*. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.

13. Ревенко, Н. (2018). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. частина I. Миколаїв: «РАЛ-поліграфія».

14. Свірідовська, Л. М. (2016). Музично-теоретичний підхід до вивчення національної стилістики класиків української фортепіанної музики майбутніми вчителями музичного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*, 4 (86), 144–148.

15. Смалько, М. Ф., Яковенко, Л. П. (2016). *Самостійна робота у фортепіанному класі: навчальний посібник*. Рівне: О. Зень.

16. Соколова, Г. (2023). Виконавська надійність музиканта-інструменталіста у контексті формування сценічно-виконавської культури. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, (7), 32-37.

17. Степурко, В. І. (2020). *Аналіз музичних творів: навчальний посібник*. Київ: НАКККіМ.

18. Стотика, І. Г., Власенко, Е. А. (2020). *Основи викладання гри на фортепіано: навчальний посібник*. Мелітополь.

19. Сюй, Вейвей. (2018). Виконавська стабільність майбутнього вчителя музики: сутність і характерні особливості. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*, 25 (30), 51-54

20. Черкасов, В. Ф. (2016). *Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник*, Київ: ВЦ «Академія».

21. Шукайло, В. Ф. (2004). *Педалізація у професійній підготовці піаніста*. Харків: Факт.

22. Шульгіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка: підручник*. Київ: НАКККіМ.